

Služiti Crkvi u različitim zemljama, kulturama, vjerskim i društvenim prilikama

Nikola ETEROVIĆ, *Diplomacija i teologija. Rasprave, članci i osvrti*, Crkva u svijetu, Split 2002., 484 str.

Prošle godine u povodu 25. obljetnice svoga svećeničkoga ređenja mons. Nikola Eterović, apostolski nuncij u Ukrajini, objavio je knjigu sa zanimljivim naslovom *Diplomacija i teologija*. A budući da je to naslov koji bi ponekoga mogao iznenaditi, pisac već u uvodu objašnjava kako je on zapravo posvema logičan "jer je odnos između teologije i diplomacije utkan u moje životno iskustvo" (str. 5). Naime, mons. Eterović je svih svojih 25 godina svećeništva proveo djelujući, izravno ili neizravno, u vatikanskoj diplomaciji: najprije kao student Papinske crkvene akademije, gdje se spremaju crkveni diplomati, a kasnije kao djelatnik u apostolskim nuncijaturama u Obali Bjelokosti, u Španjolskoj i Nikaragvi te od 1990. god. u Državnom tajništvu u Vatikanu u Odjelu za odnose s državama te, konačno, od 1999. god. kao apostolski nuncij u Ukrajini.

Osim svoga redovitoga posla, mons. Eterović je u svim zemljama, u kojima je boravio, pokazivao zanimanje za konkretan život Crkava u tim krajevima i različite religije, koje je susretao, što mu je pomoglo da se bolje snalazi i lakše otkriva duhovnost i kulturu naroda kojima je bio poslan. A kad se vratio u Rim, posvetio se proučavanju nekih manje poznatih, ali vrlo zaslužnih ljudi iz naših krajeva i njihova djela u Rimu i Vatikanu. Uz to, snagom službe koju je obavljao, sudjelovao je u izradbi ugovora između Svete Stolice i

nekih država. Kao svećenik propovijedao je Riječ Božju, kao znanstvenik pisao studije, osvrti i reakcije a kao diplomat bio je zanimljiv novinarima koji su s njim razgovarali.

Tako je nastala ova knjiga koja je zbornik različitih i raznorodnih radova te je svojevrsan preslik rada i zanimanja njezina autora. Neki članci su prethodno bili objavljeni u časopisima i novinama a drugi se prvi put pojavljuju u ovoj knjizi.

Prema tematici koju obrađuju, članci su razdijeljeni u pet dijelova (ne šest, kako se veli na str. 6, jer je možda prethodno bilo planirano, a što je jedna od rijetkih sitnih tehničkih pogrešaka u knjizi).

Prvi dio (str. 9-148), s naslovom "U susret religijama", sastavljen je od *teoloških* radova koji su velikim dijelom nastali dok je mons. Eterović boravio u Africi i Latinskoj Americi. Stoga je sasvim razumljivo da će čitatelj ovdje naići na tekstove koji govore o tradicionalnim afričkim religijama, o pojmu Boga u tim istim vjerskim sustavima, o susretu kršćanstva i nekršćanskih religija ali i o Katoličkoj Crkvi u Zapadnoj Africi, kršćanstvu i kristijanizmu, te o uvijek istome Kristu, Spasitelju, u ime kojega papa Ivan Pavao II. zahtijeva novu evangelizaciju koja ne trpi nikakvu reducirajuću kristologiju. No, ipak ovim dijelom knjige dominiraju tri studije posvećene misli poznatoga francuskoga teologa i kardinala Henri de Lubaca, kojega mons. Eterović naziva svojim učiteljem. Naime, on je u svoje vrijeme napisao doktorsku radnju i 1981. god. u Rimu objavio knjigu s naslovom *Cristianesimo e religioni secondo Henri de Lubac (Kršćanstvo i religije prema Henriju de Lubacu)*.

Drugi dio (str. 149-232) posvema je pravnoga sadržaja s područja međunarodnih ugovora koji su dio posla vatikanskih

diplomata. Radi se o člancima koji studiraju materiju ugovora Svete Stolice s državama. Odnosno, konkretno, najprije se analizira tema vjerske slobode kao preduvjet međuvjerskoga dijaloga. Slijedi potom analiza povijesnoga temeljnoga sporazuma između Svete Stolice i države Izraela, koji je potpisan u Jeruzalemu 30. prosinca 1993. god., a kojim su Sveta Stolica i Izrael uspostavili službene odnose te odlučili u skoro vrijeme uspostaviti diplomatske odnose. Ovim dijelom knjige ipak posvema dominiraju tekstovi koji analiziraju četiri ugovora, sklopljena 1996. i 1998. god. između Svete Stolice i Republike Hrvatske, koji su kasnije poslužili kao model za uspostavljanje sličnih ugovora između Svete Stolice i drugih država. Ova analiza tim je dragocjenija što ju je napisao čovjek koji je izravno sudjelovao u izradbi i primjeni tih ugovora te koji je prethodno o toj temi objavio posebnu knjigu (*Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske, Zagreb 2001.*).

Treći dio knjige (str. 233-385), plod autorova znanstvenoga zanimanja za povijest vlastitoga naroda, sastavljen je od četiri Eterovićeve ogleda o četiri osobe iz hrvatske prošlosti. Prvi opisuje Trogirana Ivana Duknovića (oko 1440.-oko 1514.), umjetnika, koji je neka svoja djela u svoje vrijeme radio u Vatikanu: reljefi na grobnici pape Pavla II., reljef grba pape Pija II. itd. što se daje vidjeti i na trideset fotografija (str. 279-310) brojnih Duknovićevih djela iz Vatikana. Slijede potom trojica zaslužnika iz Pučišća na otoku Braču, rodnoga mjesta mons. Eterovića: kapetan Ivan Puljizić (1579.-oko 1646.), vojni inženjer u službi Svete Stolice, o kojemu je mons. Eterović prethodno priredio knjigu (Split 1998.); Andrija Cicarelli (1759.-1822.), svećenik i povjesničar, koji se bavio posebice proučavanjem otoka

Brača; fra Jeronim Mihaić (1873.-1960.), franjevački brat laik, koji je gotovo sav svoj život proveo u crkvenoj službi u Svetoj Zemlji.

Na posljednjih stotinjak stranica knjige nalaze se dva posljednja poglavlja, manja negoli ona prethodna. U prvome (str. 387-418), s naslovom "U službi Riječi", prikupljeno je sedam govora i *propovijedi* koje je mons. Eterović održao u različitim prigodama u danima, osim jedne, koji su uslijedili poslije njegova imenovanja za nuncija. A u posljednjem poglavlju "Osvrti i razgovori" (str. 419-452) objavljeno je devet govora, intervju i članaka, u kojima pisac *komunicira* s javnošću, a u kojima kao tema prevladava posjet pape Ivana Pavla II. Ukrajini 2001. god.

Knjiga na kraju ima sažetak na talijanskom i engleskom jeziku, popis časopisa u kojima se prethodno bili objavljeni neki od spomenutih radova te kazalo imena koje je veliko pomagalo u korištenju knjige.

Autor je knjigu, upućujući je u tisak, potpisao u Kijevu na Duhove 2002., tj. otprilike godinu dana poslije pohoda pape Ivana Pavla II. Ukrajini. S druge strane, ovaj prikaz nastaje godinu dana poslije toga, točno na Duhove 2003., dok na Hrvatskoj televiziji teče prijenos svete mise koju isti Papa predvodi u Rijeci. Ako se to i slučajno tako dogodilo, pretvorilo se u razlog da ovaj prikaz knjige mons. Eterovića, promatrajući neumornoga Papu evangelizatora, zaključim tvrdnjom da svaki poslanik Crkve, a posebice onaj koji je visoko istaknut kao što je apostolski nuncij, i ne može nastupati drukčije osim objedinjeno kao istovremeni teolog-diplomata-znanstvenik-propovjednik-komunikator. Naime, upravo tako se ponaša i radi Ivan Pavao II., kako na svim svojim apostolskim putovanjima tako i kad je kod kuće u Vatikanu.

A ako se načas vratimo osnovnim pojmovima ovoga prikaza, koji su u svakom odlomku istaknuti kurzivom, a podsjećaju na istovremenost teologije-diplomacije-znanosti-propovijedanja-komuniciranja mons. Nikole Eterovića, onda će i "nelogičnost" knjige, na koju upozorava i sâm pisac, postati shvatljiva. Naime, njezin raznolik sadržaj uvezuje, kako veli pisac, "jedinstvenost nadahnuća i svrhe" (str. 7). Autorovo nadahnuće glasi: "(...) ljubav prema Bogočovjeku Isusu Kristu (...) je (...) ideja vodilja svih mojih pastoralnih i znanstvenih nastojanja." A svrha: "služiti Katoličkoj Crkvi u različitim zemljama, kulturama, vjerskim i društvenim prilikama". To dvoje su zaista osnovne karakteristike dobrog predstavnika Svete Stolice. A taj je prije svega teolog i stručnjak koji se služi diplomacijom kako bi mogao uspješno propovijedati Riječ Božju i korisno komunicirati s javnošću kojoj je poslan a da nikada ne zaboravi svoj duhovni i narodni zavičaj iz kojega je potekao. Stoga je takva i ova zanimljiva knjiga. Otuda joj i neobičan, ali opravdan, naslov "Diplomacija i Teologija".

Tomo Vukšić

Novi progonjeni

Antonio SOCCI, *I nuovi perseguitati. Indagine sulla intorellanza anticristiana nel Nuovo Secolo del Martirio (Novi progonjeni. Istraživanje protukršćanske nesnošljivosti u novom stoljeću mučeništva)*, Piemme, Casale Monferrato (AL), 3. izd. 2002.

Ovo je naslov knjige publicista i novinara Anotnija Soccija, koja je izašla prošle godine u izdanju talijanskog izdavača

Piemme, i u manje od godinu dana doživjela tri izdanja. Autor je svjestan da je ova tema nepopularna i on zamjera zapadnim medijima i javnosti koji ovu temu sustavno prešućuju. Najprije donosi zanimljive podatke o širenju kršćanstva i rastu broja kršćana u svijetu od početka do danas. Valja podsjetiti da su kršćani bili krvavo progonjeni praktično prva tri stoljeća (do Milanskog edikta 313. god.) svoga postojanja. Socci procjenjuje da je npr. oko 50. god. po. Kr. bilo 1400 kršćana, oko 100. god. 7530 a 250. god. 1.171.000 te 350. god. 33 milijuna, što bi bilo oko 56% cijele populacije Rimskog Carstva. Autor procjenjuje da je u dvije tisuće godina rođeno 36 milijardi i 631 milijun ljudi a od toga je bilo 13 milijardi i 366 milijuna kršćana.

Pozivajući se na neke autore Socci tvrdi da je u dvije tisuće godina ubijeno zbog vjere 70.000.000 kršćana a od toga 45.500.000 u 20. st. Autor tvrdi da je i u 2000. god. mučeno 160.000 kršćana i da je preko 200 milijuna kršćana obespravljeno zbog vjere (str. 36-37). Na prvom mjestu su Istočni Timor, dok je bio u sastavu Indonezije, i Sudan.

Posebno je u 20. st. bilo krvavo u Sovjetskom Savezu gdje je ubijeno 20 milijuna, od kojih je velik broj kršćana, i u komunističkoj Kini gdje je ubijeno 65 milijuna ljudi (str. 41). U Sovjetskom Savezu Lenjin je 1918. god. ubio 2 milijuna katoličkih vjernika i 900 svećenika, a broj pravoslavnih je mnogo veći (str. 42). Turska je 1915. god. pobila 1.500.000 armenskih kršćana i 2 milijuna ih protjerala. Komunistička i nacistička ideologija se pitala: "Zašto moramo čekati da kršćanstvo preživi duže od Rimskog Carstva?" (str. 45). Republikanci su u Španjolskoj ubili 1936. i 1937. god. 13 biskupa, 4184 svećenika i sjemeništara,